

Уніят Людмила Миколаївна
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Західноукраїнський національний університет*

Бушак Олександр Олександрович
*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Західноукраїнський національний університет*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-498-9-19>

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Підвищення фінансової грамотності є одним із основних напрямків визначених у Національній стратегії розвитку фінансової грамотності до 2030 року, що має на меті підвищити фінансову обізнаність населення України, зростання впевненості під час ухвалення фінансових рішень за будь-яких умов, формування раціональної фінансової поведінки, зокрема на основі ефективного використання фінансових послуг.

Важливим завданням реалізації Стратегії є розбудова екосистеми фінансової грамотності в Україні. Затвердження Стратегії сприятиме об'єднанню зусиль багатьох сторін, забезпечить масштабування заходів із підвищення фінансової обізнаності та охоплення різноманітних цільових груп [1].

Реалізація Стратегії фінансової грамотності має п'ять стратегічних напрямків, кожен з яких має певну мету.

Мета № 1. Якісна базова фінансова освіта. У рамках виконання цієї мети заплановано заходи щодо підвищення фінансової грамотності для дошкільнят, школярів та студентів. Розроблятимуться різноманітні доступні навчальні ресурси (насамперед у мережі Інтернет) та осучаснення навчальних програм.

Важливим завданням у рамках цієї мети є також побудова спільноти педагогів – експертів з фінансової грамотності, що, зокрема, допоможе якісно розпочати виклад нового обов’язкового курсу «Підприємництво та фінансова грамотність» з 2025 року у 8-х класах та з 2026-го у 9-х класах по всіх школах України.

Мета № 2. Відповідальне фінансове життя. Виконання цієї мети спрямоване на підвищення фінансової грамотності дорослого населення. Для виконання цього завдання під час реалізації Стратегії фінансової грамотності створюватимуться навчальні ресурси для підвищення фінансової компетентності на різних етапах життя, ефективного управління особистими фінансами в кризових умовах, для підвищення поінформованості про економіку, фінансові продукти, права та обов’язки споживачів фінансових послуг.

Мета № 3. Фінансово обізнані підприємці. Одним із першочергових завдань у рамках реалізації мети № 3 є розробка рамки фінансових компетентностей українських підприємців. Заплановані заходи, націлені на зростання обізнаності підприємців-початківців та представників малого бізнесу про фінансові послуги та інструменти ринків капіталу, акуратне та обережне використання яких сприятиме розвитку бізнесу.

Мета № 4. Просунута цифрова фінансова грамотність. Ця мета посідає чільне місце у Стратегії фінансової грамотності. У рамках її реалізації заплановано розробку навчальних матеріалів та проведення заходів з метою підвищення поінформованості про цифрові фінансові послуги, платіжну безпеку та захист від кібершахрайства. Особлива увага приділятиметься розвитку інтерактивних цифрових інструментів удосконалення фінансових компетентностей.

Мета № 5. Сприятлива екосистема для розвитку фінансової грамотності. У цьому напрямі йдеться про розвиток екосистеми фінансової грамотності в Україні, налагодження співпраці як усередині країни, так і з представниками міжнародних організацій та інших країн [1].

У зв’язку з цим для України імплементація зарубіжного досвіду є дуже актуальною.

Програми підвищення фінансової грамотності по визначених напрямках реалізуються в різних країнах як державними інституціями, так і організаціями неурядового та приватного секторів. Підвищення фінансової грамотності стає все більш пріоритетним завданням не тільки для країн з економікою, що розвивається, а й для розвинених країн. Кількість країн, які приймають і реалізують програми, політики та стратегії підвищення фінансової грамотності, постійно зростає. Зокрема, у Європі діє понад 200 програм підвищення фінансової грамотності населення [9]. Успішні національні програми були розроблені та реалізовані, наприклад, у США, Великій Британії, Німеччині та Австрії, а серед країн з ринками, що розвиваються, – у Болгарії, Словенії та Польщі [9].

У літературних джерелах [1; 2] наведені приклади іноземного досвіду підвищення фінансової грамотності. Зокрема, австралійський уряд запустив національну програму підвищення фінансової грамотності ще 2004 року. Вона включала створення Фонду фінансової грамотності. Фонд створив освітній сайт «Розуміння грошей». Також австралійський уряд розробив низку програм, щоб покращити фінансову грамотність населення за категоріями, особливо молоді та громадян, які мешкають у віддалених місцях. Так, були запропоновані конкретні кроки: створення наочних сайтів для підвищення фінансової грамотності як дітей та молоді, так і дорослого населення; підвищення фінансової грамотності шляхом створення як безкоштовних, так і платних курсів на базі університетів та місцевих громадських організацій; створення порталу для професіоналів, набір волонтерів з метою підготовки їх до навчання населення основ фінансової грамотності; запровадження посади австралійського омбудсмена з фінансової грамотності; розробка програм від Австралійської асоціації банків.

Результати впровадження австралійської програми підвищення фінансової грамотності вражають. За даними порівняльного соціологічного дослідження міжнародної програми з оцінки освітніх досягнень учнів PISA (Programme for International Student

Assessment), проведеного в 2018 році, Австралія займає одну з лідируючих позицій за рівнем фінансової грамотності.

США мають багатий досвід у сфері підвищення фінансової грамотності населення. Ще 2002 року казначейство США заснувало Бюро з фінансових підрозділів (Office of Financial Institution, OFI). У співпраці з конгресом США була заснована Комісія з фінансової грамотності та освіти (Financial Literacy and Education Commission, FLEC). Крім того, у США з 1995 року діє Коаліція Jump\$tart із забезпечення індивідуальної фінансової грамотності, яка надає допомогу молоді віком до 19 років. Основні засади програми підвищення фінансової грамотності у США: упор на індивідуальний підхід; створення телефонних ліній із фінансових питань; прищеплення дітям у школах фінансових навичок. У США також прийнято влаштовувати в університетах особливі фінансові центри, де студенти можуть отримати інформацію, необхідну їм для фінансових операцій як протягом навчання, так і після випуску. У результаті США досягли великих успіхів у цьому напрямі. В результаті дослідження, проведеного Коаліцією Jump\$tart у 2010 році, виявлено, що всього 21 штат потребує запровадження особливої, фінансової освіти [1; 2].

Країни з розвиненими системами освіти активно впроваджують інтерактивні технології у навчальний процес. Наприклад, у Фінляндії, Канаді та Німеччині широко використовуються симуляційні програми, кейс-методи та гейміфіковані платформи, які забезпечують інтеграцію теорії та практики. Український освітній простір має потенціал для адаптації та впровадження цих підходів з урахуванням національних особливостей. Основні методики, які довели свою ефективність у навчальному процесі [3], з урахуванням міжнародного досвіду та перспектив їх впровадження у систему підготовки фахівців з фінансового менеджменту – інтерактивні технології, а саме: «Кейс-метод», симуляційні ігри, тренінги, гейміфікація, дискусійні платформи, менторство, цифрові платформи. Так, «Кейс-метод» використовується при аналізі реальних або змодельованих ситуацій. Даний метод розвиває

критичне мислення, аналітичні навички у прийнятті рішень. Симуляційні ігри дозволяють імітувати реальні процеси та приймати управлінські рішення. Їх переваги – навчання через практику, підвищення мотивації, формування командної роботи. Тренінги передбачають проведення практичних занять з акцентом на розвиток конкретних навичок. Гейміфікація полягає у використанні ігрових елементів у навчальному процесі. За допомогою дискусійних платформ відбувається обговорення актуальних проблем у групах. Менторство передбачає індивідуальну чи групову співпрацю студентів з досвідченими практиками. Цифрові платформи дозволяють використовувати онлайн-ресурси для симуляції фінансових операцій.

Таким чином, інтерактивні технології відіграють ключову роль у формуванні фінансової компетентності майбутніх фахівців, а також можуть застосовуватись при проведенні різних організаційних заходів щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення. Дослідження підтвердило, що такі методи, як симуляції, кейс-методи, тренінги та використання цифрових інструментів, суттєво підвищують ефективність навчального процесу. Вони сприяють розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей, навичок командної роботи, стратегічного планування та впевненості у прийнятті фінансових рішень. Інтеграція інтерактивних технологій дозволяє поєднати теоретичну підготовку з практичними навичками, що є необхідним для ефективного управління фінансами. Крім того, застосування цифрових інструментів допомагає студентам освоїти сучасні підходи до бюджетування, аналізу даних та розробки фінансових стратегій.

Література:

1. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/strategy-fin-literacy> (дата звернення: 15.04.2025).
2. Лавренюк В.В., Лавренюк А.В. Підвищення фінансової грамотності населення: зарубіжний досвід. *Бізнес інформ.* 2022. № 1. С. 59–67

3. Гринь О.О. Роль інтерактивних технологій у формуванні фінансової компетентності майбутніх освітніх менеджерів. Матеріали конференцій МЦНД, (24.01.2025; Мукачєво, Україна), 418–427. URL: <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/504> (дата звернення: 15.04.2025).